

Erametsanduse alane teadmiste
võrgustik (*Network of knowledge for
efficient private forests*)

Segametsade kasvatamine Eestis

Eesti 2021

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Segametsade kasvatamine Eestis

1 Mis on segamets?

Segamets on kahest või enamast puuliigist koosnev mets, mis erineb üheliigilisest metsast ehk puhtpuistust nii kasvuoludelt kui ka kasvatamis- ja kasutamisiisidelt. Segametsad võivad olla leht-segametsad, okas-segametsad või leht-okas-segametsad. Eesti kliimaatilistes oludes on viljakama mullaga kasvukohatüüpides segametsa kasvatamine puhtpuistust otstarbekam. See-eest teatud ekstreemsete omadustega muldadel on eelistatud puhtpuistu, näiteks mänd leede-liivmuldadel või sanglepp lodualadel.

Pildil on kuuse-kase-männi segametsaks kasvatatav mets. Langil kasvab lisaks istutatud kuusele ja männile looduslikult tekkinud kuuse, männi, kase ja tamme järelkasv. Pärast istutamist tehtud kultuurihooldustel on eemaldatud puudele konkurentsivõimelised rohttaimed, aga looduslik puude järelkasv on kasvama jäetud.

2 Segametsa kasvatamise eelised

- Kase ja lepa osakaal okaspuupuistus vähendab pinna happesust ja kiirendab komposteerumist ning aineringlust.
- Sookask aitab liigniisketel muldadel parandada veerežiimi ning hapniku juurdepääsu juurtele.

- Kase osakaal aitab vähendada juurekonkurentsi ja toob taimede aineringsse rohkem toitaineid, sest kase juurestik tungib sügavamale kui kuusel.
- Segapuistutes on kasvufaktorite (vee, valguse, toitainete) efektiivsus suurem kui puhtpuistutes, sest konkurents erinevate liikide vahel ei ole nii karm, kui samade liikide puhul.
- Segapuistus on temperatuur ja valgusrežiim soodsamad kui puhtpuistus. Talvisel ajal, kui lehtpuud on lehed langetanud, suurendab see lume paksust, mis aitab vähendada mulla külmumist. Kevadel soojeneb segapuistu alt pinnas kiiremini kui sama puude arvuga kuusepuistus.
- Kooreüraski rünnakud ja haigused tabavad tavaliselt ühte puuliiki, seega segapuistutes on väiksem risk suurte kahjustuste tekkeks. Segametsades on ka väiksem tormiheiteoht, sest eriliikide puude juurestik asub erisügavustel.
- Kase ja haava segu koos okaspuu enamusega tõstab puistu maastikulist väärtust ja looduse mitmekesisust. Segapuistutes on rohkem liigirikkust kui puhtpuistutes.
- Võrreldes puhtkuusikuga on segametsas ulukikahjustuste majanduslik kahju väiksem.
- Puit on kvaliteetsem, eriti hõbekasel, mis on segatud kuusega.

3 Kuidas kasvatada segametsa?

Segametsade kasvatamiseks sobivad viljakad mullad, mis vastavad mitme liigi kasvunõudlusele. Sellised on jänsekapsa, jänsekapsa-mustika, jänsekapsa-pohla, sinilille, naadi, angervaksa, sõnajala ja jänsekapsa-kõdusoo kasvukohatüüp. Vähemviljakates ja kuivades kasvukohtades, näiteks kanarbiku, sambliku ja pohla tüübis ei ole mõtet segapuistuid luua. Vaid kuivades männinoorendikes võib lasta mõningal määral kase looduslikul uuendusel kasvada, et parandada mulla omadusi ja vähendada tuleohtu.

3.1 Noorendike hooldamine

Pärast okaspuude istutamist on tarvis raielangil teha hooldust – istikute ümbert tuleb hein maha niita ja vajadusel eemaldada ka lehtpuid. See sõltub metsaomaniku eesmärgist, millist metsa ta tulevikus näha soovib.

Mänd vajab noores eas palju valgust. Mäni osalusega segametsade saamiseks tuleks mäni istutada ning pärast seda ka hooldada. Hooldamisel tasub eemaldada kiirekasvulised puuliigid, näiteks kased ja haavad. See võimaldab mändidel kasvada. Kiirekasvulised liigid hakkavad uuesti kasvama ja jõuavad männiga samale kõrgusele esimese valgustusraie ajaks. Noores männikultuuris tasuks alles jätta aeglasemalt kasvavad puud, näiteks tammed. Sellised puud ei varjuta mände ja nad saavad edukalt kõrvuti kasvada. Taoline teguviis annab võimaluse laialehiste puude jõudmiseks esimesse rindesse.

3.2 Valgustusraie

Pärast kultuurihooldust on järgmine metsakasvatuslik töö valgustusraie, millega alustatakse – sõltuvalt kasvukohatüübist ja puuliikidest – umbes 10-aastasest puistus. Sellega raiutakse välja liigid, mida ei soovita tulevikumetsas näha, või vähendatakse selliste liikide osakaalu.

Valgustusraiega pannakse tulevikumetsa liigilisele koosseisule alus, mida vajadusel korrigeeritakse järgnevate harvendusraietega. Valgustusraiel võib loodusliku metsapildi rikastamise eesmärgil jätta kasvama ka teisi, eelkõige laialehiseid puud, nagu pärnad, vahtrad, tammed, jalakad ja künnapuud.

Erinevate puuliikide kasvama jätmisel on oluline silmas pidada, et valgusnõudlikud liigid peaksid kasvama koos ülarindes. Teises rindes saab kasvatada varjataluvaid puuliike, mis võivad kasvu jooksul jõuda järele esimese rinde puudele.

3.3 Lisavõimalused

Metsaomanik saab liigilist mitmekesisust suurendada ka sellega, et istutab kultuuri rajades peale kuuse, männi ja kase veel täiendavalt neid kasvukohale sobivaid liike, mida vanas metsas ei kasvanud. Eesti liikide puhul on üks kergemini kasvatatav puu harilik tamm, kuid noored tammed vajavad kaitset näriliste ja kitsede eest.

Kokkuvõtteks

Üldiselt saab öelda, et vaadates asju nii tarbepuidutoodangu, elurikkuse, ulukihoolde, rekreatsioonivõimaluste kui metsakaitse seisukohast, on okas-lehtpuu segamets sageli parim viljakatel muldadel, kui on kasvukoha ja hooldamisvõimaluste poolest valitud optimaalne liigilise koosseisu kombinatsioon. Segametsa kasvatamise kõige tähtsamad valikud jäävad metsakultuuri rajamise, hooldamise ja valgustusraie aega. Just siis määratakse, millised puuliigid jõuavad tulevikumetsas esimesse rindesse.

Kasutatud allikad

Õppeleht Sinu Mets, September 2019, leheküljed 6-7 <https://dea.digar.ee/cgi-bin/dea?a=d&d=sinumets20190903.2.4.2>

Juhend erametsaomanikule "Segametsade kasvatamine" <https://www.eramets.ee/wp-content/uploads/2021/04/segamets-2-web.pdf>